

המזומן נעלם מזמן - 13.2.2020

בשנת 2018 פורסם החוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח-2018 (להלן: "החוק"), במטרה לצמצם את תופעת "הכלכלה השחורה" הקיימת בישראל בהיקפים הנאמדים בעשרות מיליארדי שקלים, זאת באמצעות הגבלת השימוש במזומן ובשיקים (לא נעסוק במבזק זה בנושא שיקים). הגוף המוסמך לאכוף את החוק הינו רשות המיסים (בהמשך למגמת הרחבת תחום פעילותה). החוק נכנס לתוקף החל מה- 1 לינואר 2019 ומטיל מגבלות על תשלומים וקבלת תקבולים במזומן בסכומים שונים, כמצוין להלן.

בין יתר ההוראות והמגבלות הקיימות בו, החוק מטיל מגבלות על "עוסק" וכן על "אדם שאינו עוסק", באופן הבא:

1. עוסק לא ייתן ולא יקבל תשלום במזומן בעבור עסקה מעבר לסך של 11,000 ₪, ובעסקה מעבר לסכום האמור, המגבלה תקפה לעד 10% מסכום העסקה או 11,000 ₪, הנמוך ביניהם. כמו כן, החוק חל גם כלפי אדם שמבצע עסקה עם עוסק מורשה באותן הגבלות.

2. אדם שאינו עוסק, לא ייתן ולא יקבל תשלום במזומן בעבור עסקה מעבר לסך של 50,000 ₪, מעבר ל-10% מסכום העסקה או 50,000 ₪, הנמוך מבניהם.

העובר על החוק צפוי לעונש בצורת עיצום כספי הנע בין 15% עד 60% (בהפרה חוזרת) מסכום העסקה.

טריטוריאליות החוק

נשאלת השאלה האם החוק חל גם על תושבי ישראל המבצעים עסקה מחוץ לגבולות ישראל.

בהגדרות החוק אין מגבלה טריטוריאלית ליישומו, ולכן נראה שניתן לומר בזהירות כי החוק אינו מוגבל לתשלומים או תקבולים בישראל בלבד.

כך, "עסקה" מוגדרת בחוק: "מכירה או קנייה של נכס או מתן שירות או קבלתו" – ושוב אין הגבלה טריטוריאלית לישראל בלבד.

בנוסף, הגדרת מחיר העסקה מצביעה לכאורה כי גם רכישה של נכס בחו"ל כלולה, וכלשון החוק: "התמורה שהצדדים לעסקה הסכימו עליה בעבור הנכס או השירות, לרבות מס ערך מוסף, מס קנייה ובלו, וכן הוצאות הנלוות לעסקה שסוכמו עם מוכר הנכס או עם נותן השירות."

יחד עם זאת, בדברי ההסבר לחוק נהיר כי מטרתו מוגדרת כצמצום ה"כלכלה השחורה" בישראל, שכן מדינת ישראל לא אמורה להציג חוקים הנאבקים בכלכלה השחורה אשר מחוצה לה. עד עצם כתיבת שורות אלו, לא ידוע על אכיפת החוק בעסקאות הנעשות ע"י תושבי ישראל, מעבר לגבולות ישראל ולכן ראויות השאלות הבאות להישאל:

האם נישום ישראלי יכול לבצע רכישת טובין לצורך עסקו, מספק חו"ל, במזומן?

האם עסקה בין שני ישראליים, המבוצעת ומשולמת בחו"ל, יכולה להתבצע במזומן?

תשלומים במטבעות קריפטוגרפים ("קריפטו")

שאלה מעניינת הינה תחולת החוק על שימוש במטבעות קריפטוגרפיים, כדוגמת ביטקוין.

כידוע, אופיים של מטבעות קריפטו דומה לשטרות כסף במובן שהם מטבע "עובר לסוחר" אשר מסוגל לעבור מיד ליד בדרך כלל בלי יכולת מעקב או פיקוח של הרשויות.

לכאורה, איסור תשלום בקריפטו מתיישב עם תכלית החוק, ובמובן זה תיתכן פרשנות כי החוק ומגבלותיו יחולו על תשלומים כאמור.

ואולם, נראה שהחוק לא חל על תשלום בקריפטו, שכן "מזומן" בחוק מוגדר כשטרי כסף ומטבעות שהם הליך חוקי בישראל ו"מטבעות חוץ"- כהגדרתם בחוק בנק ישראל. בחוק בנק ישראל מטבע חוץ מוגדר כהלך חוקי במדינה אחרת, וכידוע קריפטו אינו הליך חוקי בשום מדינה נכון להיום (יצוין כי באיי מרשל נמצאים בשלב מתקדם להנפקת מטבע וירטואלי שיהווה הליך חוקי, אך טרם ניתן להשתמש במטבע המתוכנן).

עמדתה של רשות המסים עצמה, היא כי מטבע הקריפטו אינו מהווה מט"ח, אלא "נכס", ולפיכך הפרשים הנובעים ממנו אינם מסווגים כהפרשי שער (ראה מבזק 783). לפיכך, רשות המסים אינה יכולה לסווג תשלום בקריפטו כתשלום במזומן, ולמעשה אינה יכולה לאכוף את החוק לגבי תשלומים בקריפטו כאמור.

מכאן דווקא ניתן לסייג את עמדת רשות המסים (אשר גובתה בפסיקה בעניין קופל) בעניין אי סיווגו של ביטקוין כמט"ח, שכן לא קיימת הפניה בפקודה לחוק בנק ישראל בעניין מטבע חוץ (הפניה אשר כן קיימת בחוק המזומן), ובהיעדרה כן יש מקום לראות בביטקוין כמטבע חוץ בשל תכונותיו ואופיו המצוינים לעיל.

בכל מקרה, ראוי כי רשות המסים תפרסם עמדתה בנושאים אלו ואחרים המתעוררים כתוצאה מהחוק החדש.

לפרטים נוספים ניתן לפנות לעו"ד דני פינק, ממשרדנו.